

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

М.В. Тонкошкур
В.В. Абрамов

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ТУРИЗМУ»

(для студентів 1-2 курсу денної форми навчання напрямів підготовки
6.030601 – «Менеджмент», 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа»,
6.140103 (6.020107) – «Туризм»)

Тонкошкур М. В. Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Історія туризму» (для студентів 1-2 курсу денної форми навчання напрямів підготовки 6.030601 – «Менеджмент», 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа», 6.140103 (6.020107) – «Туризм») / М. В. Тонкошкур, В. В. Абрамов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків: ХНАМГ, 2013. – 32 с.

Автори: М. В. Тонкошкур
В. В. Абрамов

Рецензент: І. М. Писаревський

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства,
протокол засідання № 1 від 28 серпня 2011 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ.....	4
Розділ І. Програма навчальної дисципліни.....	5
1. Мета, предмет та місце дисципліни.....	5
2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	6
3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	6
4. Рекомендована основна навчальна література.....	7
5. Анотація програми навчальної дисципліни.....	8
Розділ ІІ. Робоча програма навчальної дисципліни.....	10
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	11
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	12
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.....	15
4. Плани лекцій.....	18
5. Плани семінарських (практичних) занять.....	21
6. Самостійна робота студентів.....	22
7. Індивідуальна робота.....	23
8. Контрольні запитання для самодіагностики.....	25
9. Індивідуально-консультативна робота.....	27
10. Методики активізації процесу навчання.....	28
11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів...	29
12. Список рекомендованої літератури.....	31

ВСТУП

Як відомо, друга половина XX століття супроводжувалася неабияким зростанням туристських потоків, що обумовило бурхливий розвиток індустрії туризму та потребу в підготовці кваліфікованих кадрів для цієї галузі. Цілком закономірно, що на певному етапі розвитку туристської освіти виникла потреба в історичному усвідомленні процесів виникнення та розвитку такого багатогранного соціально-культурного явища, яким є туризм. І сьогодні історія туризму перетворилася на таку ж нормативну професійну навчальну дисципліну як, наприклад, історія техніки чи архітектури.

Як навчальна дисципліна історія туризму має загальноосвітнє та суто прикладне завдання. Останнє зумовлено фаховою специфікою менеджера туристського сервісу, що вимагає знання історії відкриття та туристського засвоєння територій, історії створення туристських фірм, спілок та товариств, досвіду попереднього керівництва туристською галуззю.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системи теоретичних знань з історії туризму. Зокрема, засвоєння логіки історичного розвитку туризму та його історичних форм, вивчення досвіду організації та функціонування сфери туризму в Україні.

Предмет вивчення дисципліни складають передусім соціально-економічні та політичні фактори, що впливали та визначали розвиток туризму. Водночас він включає вплив базових елементів розвитку туризму – географічні відкриття та рекреаційне освоєння регіонів, виникнення та розвиток інституту гостинності та транспортних засобів.

РОЗДІЛ І

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Мета, предмет та місце дисципліни у структурно-логічній схемі

1.1. Мета та завдання вивчення дисципліни:

Мета

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системи теоретико-практичних знань з історії туризму. Зокрема, засвоєння логіки історичного розвитку туризму та його історичних форм, вивчення досвіду організації і ефективності функціонування сфери туризму в Україні.

Завдання

Як навчальна дисципліна історія туризму має загальноосвітнє та суто прикладне завдання. Останнє зумовлено фаховою специфікою менеджера готельного, курортного та туристського сервісу, що вимагає знання історії відкриття та туристського засвоєння територій, історії створення туристських фірм, спілок та товариств, досвіду попереднього керівництва туристською галуззю.

1.2. Предмет вивчення у дисципліні:

Предмет вивчення дисципліни складають передусім соціально-економічні та політичні фактори, що впливали та визначали розвиток туризму. Водночас він включає вплив базових елементів розвитку туризму – географічні відкриття та рекреаційне освоєння регіонів, виникнення та розвиток інституту гостинності та транспортних засобів.

Згідно до СВО ХНАМГ варіативної частини освітньо-професійної програми підготовки напрямів підготовки 6.030601 – «Менеджмент», 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа», 6.140103 (6.020107) – «Туризм»).

1.3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Таблиця 1.2 – Місце дисципліни у структурно-логічній схемі

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Вихідна; передуює вивченню дисциплін професійного блоку	Туристське країнознавство
	Організація туризму
	Технологія туристської діяльності
	Планування та організація туристського маршруту
	Туристські ресурси України
	Туроперейтинг
	Організація туристських подорожей

2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1. ІСТОРІЯ ТУРИЗМУ

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ (ЗМ):

ЗМ 1.1. Теоретичні засади історії туризму. Історичні передумови виникнення та розвитку туризму

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи:

- ✓ Історія туризму як соціальна наука.
- ✓ Мандрівництво та подорожі в стародавньому світі.
- ✓ Походи та подорожі в епоху Середньовіччя та Відродження.
- ✓ Великі географічні відкриття.

ЗМ 1.2. Становлення туризму як масового явища

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи:

- ✓ Створення передумов щодо активізації розвитку туризму в епоху Нового часу.
- ✓ Розвиток туристської та екскурсійної діяльності на території України (в складі Російської та Австро-Угорської імперій).
- ✓ Формування туристської і транспортної інфраструктури.
- ✓ Основні тенденції розвитку туризму в світі у XX столітті.

ЗМ 1.3. Особливості розвитку вітчизняного туризму на сучасному етапі

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи:

- ✓ Становлення туристської справи в СРСР та Україні
- ✓ Розквіт туристсько-екскурсійної діяльності в СРСР
- ✓ Особливості розвитку туристської галузі України в контексті загальносвітових процесів

3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Таблиця 1.2 – Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння та знання	Сфери діяльності	Функції діяльності у виробничій сфері
1	2	3
✓ Працювати з фіксованою інформацією, з довідковою літературою; складати тести доповідей, виступів, статей	Виробнича	Організаційна
✓ Використовувати оргтехніку, документально оформляти управлінські рішення, вести кореспонденцію		
✓ Застосовувати сучасні комп'ютерні технології як інструментарій підготовки та руху документів		
✓ Володіти методами збирання та аналізу інформації		

1	2	3
✓ Забезпечувати високий рівень трудової діяльності	<i>Соціально-виробнича</i>	<i>Організаційна</i>
✓ Підтримувати етику управлінської діяльності		
✓ Забезпечувати культуру процесів управління		
✓ Сприяти підвищенню кваліфікаційного рівня працівників		
✓ Сприяти розвитку творчого потенціалу працівників, заохочувати до новаторських пропозицій		
✓ Створювати умови для підвищення культури підлеглих, для їхнього безперервного навчання	<i>Виробнича</i>	<i>Управлінська</i>
✓ Контролювати дотримання правил підлеглими		

4. Рекомендована основна навчальна література

1. Абрамов В.В. Історія туризму: підруч. / В.В. Абрамов, М. В. Тонкошкур; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010.– 294 с.
2. Воронкова Л. П. История туризма и гостеприимства : Уч. пособие / Л. П. Воронкова – М. : ФАИР-Пресс, 2004. – 304 с.
3. Грицкевич В. П. История туризма в древности / В.П. Грицкевич. – М.-Спб. : Герда, 2005. – 326 с.
4. Дворниченко В. В. Развитие туризма в СССР (1917 – 1983) / В. В. Дворниченко. – М. : Турист, 1985. – 86 с.
5. Долженко Г. П. История туризма в дореволюционной России и СССР / Г. П. Долженко. – Ростов н/Д. : Изд-во РГУ, 1988. – 192 с.
6. Дьякова Р. А. История экскурсионного дела в СССР : Учебное пособие / Р. А. Дьякова. – М. : ЦРИБ «Турист», 1981. – 72 с.
7. Єрмаченко В. Є. Історія туризму. Конспект лекцій для студентів напряму підготовки 0504 «Туризм» денної форми навчання / В. С. Єрмаченко, Ю. Ю. Іващенко, Ю. М. Котельникова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 96 с.
8. Квартальнов В. А. Туризм социальный: история и современность : Учеб. пособие / В. А. Квартальнов, В. К. Федорченко. – К. : Выща школа, 1989. – 342 с.: ил.
9. Крючков А. А. История международного и отечественного туризма / А. А. Крючков. – М. : НОУ ЛУЧ, 1999. – 102 с.
10. Макарєнко С. Н. История туризма : Учебное пособие / С. Н. Макарєнко, А. Э. Саак – Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2003. – 94 с.

11. Остапчук В.В. Історія туризму: Навч. посіб. / В.В. Остапчук, П. Ф. Коваль, Г. П. Андрєєва. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. Гоголя, 2008. – 143 с.
12. Смаль І.В. Географія туризму та рекреація: Словник-довідник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 208 с.
13. Соколова М. В. История туризма : Уч. пособие / М. В. Соколова. – М. : Мастерство, 2002. – 352 с.
14. Устименко Л. М. Історія туризму : Навчальний посібник / Л. М. Устименко, І. Ю. Афанасьєв – К. : Альтерпрес, 2008. – 354 с.
15. Усыкин Г. С. Очерки истории российского туризма / Г. С. Усыкин. – СПб. : Издательский дом Герда, 2000. – 224 с.
16. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні : Навч. посібник / В. К. Федорченко В. К., Т. А. Дьорова. – К. : Вища школа, 2002. – 195с.
17. Шаповал Г. Ф. История туризма / Г. Ф. Шаповал. – Минск : ИП «Экоперспектива». – 1999. – 312 с.

5. Анотація програми навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системи теоретико-практичних знань з історії туризму. Зокрема, засвоєння логіки історичного розвитку туризму та його історичних форм, вивчення досвіду організації і ефективності функціонування сфери туризму в Україні.

Предмет вивчення дисципліни складають передусім соціально-економічні та політичні фактори, що впливали та визначали розвиток туризму. Водночас він включає вплив базових елементів розвитку туризму – географічні відкриття та рекреаційне освоєння регіонів, виникнення та розвиток інституту гостинності та транспортних засобів.

Модуль 1. *Історія туризму*. Змістовий модуль (ЗМ) ЗМ 1.1. Теоретичні засади історії туризму. Історичні передумови виникнення та розвитку туризму. ЗМ 1.2. Становлення туризму як масового явища. ЗМ 1.3. Особливості розвитку вітчизняного туризму на сучасному етапі.

Annotation of the program of educational discipline

The purpose of study is forming the system of theoretical and practical knowledges on history of tourism. In particular, mastering the logic of tourism historical development and its historical forms, study the experience of organization and efficiency functioning the sphere of tourism in Ukraine.

Socio-economic and political factors which influenced and determined development of tourism make the article of study the discipline, foremost. At the same time it includes influence of base elements of tourism development – the geographical discovery and recreation mastering of regions, origin and development of hospitality institution and transport vehicles.

Module 1. *History of tourism*. The discipline consists of three content modules (CM): CM 1.1. Theoretical bases of history of tourism. Historical pre-conditions of origin and development of tourism. CM 1.2. Becoming of tourism as the mass phenomenon. CM 1.3. Features of development of domestic tourism on the modern stage.

Аннотация программы учебной дисциплины

Целью изучения дисциплины является формирование у студентов системы теоретико-практических знаний по истории туризма. В частности, усвоение логики исторического развития туризма и его исторических форм, изучение опыта организации и эффективности функционирования сферы туризма в Украине.

Предмет изучения дисциплины составляют, прежде всего, социально-экономические и политические факторы, которые влияли и определяли развитие туризма. Одновременно он включает влияние базовых элементов развития туризма – географическое открытие и рекреационное освоение регионов, возникновение и развитие института гостеприимства и транспортных средств.

Модуль 1. *История туризма*. Содержательный модуль (СМ) СМ 1.1. Теоретические основы истории туризма. Исторические предпосылки возникновения и развития туризма. СМ 1.2. Становление туризма как массового явления. ЗМ 1.3. Особенности развития отечественного туризма на современном этапе.

© Тонкошкур М.В., Абрамов В.В., ХНАМГ, 2013

РОЗДІЛ II
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ТУРИЗМУ»

Структуру робочої програми навчальної дисципліни «Історія туризму» наведено в табл. 2.1 – 2.3.

Таблиця 2.1 – Структура навчальної дисципліни напряму підготовки 6.030601 – «Менеджмент»

Характеристика дисципліни: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів у відповідності до ECTS – 2,5, у тому числі: змістових модулів – 3; самостійна робота	Шифр та назва напрямку: 0306 «Менеджмент»	Обов'язкова. Рік підготовки: 2. Семестр: 3.
Кількість годин: усього – 90; за змістовими модулями (ЗМ): ЗМ 1. – 18 год.; ЗМ 2. – 36 год.; ЗМ 3. – 36 год.	Шифр та назва спеціальності: 6.030601 «Менеджмент»	Лекції: кількість годин – 18. Практичні: кількість годин – 18. Самостійна робота: кількість годин – 54.
Кількість тижнів викладання дисципліни: 18 Кількість годин на тиждень: 2.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: залік.

Таблиця 2.2 – Структура навчальної дисципліни напряму підготовки 6.140103 – «Туризм»

Характеристика дисципліни: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
1	2	3
Кількість кредитів у відповідності до ECTS – 2,5, у тому числі: змістових модулів – 3; самостійна робота.	Шифр та назва напрямку: 1401 «Сфера послуг»	Обов'язкова. Рік підготовки: 1. Семестр: 2.
Кількість годин: усього – 90; за змістовими модулями (ЗМ): ЗМ 1. – 18 год.; ЗМ 2. – 36 год.; ЗМ 3. – 36 год.	Шифр та назва спеціальності: 6.140103 «Туризм»	Лекції: кількість годин – 34. Практичні: кількість годин – 17. Самостійна робота: кількість годин – 39.

1	2	3
Кількість тижнів викладання дисципліни: 17. Кількість годин на тиждень: 3.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: залік.

Таблиця 2.3 – Структура навчальної дисципліни напряму підготовки 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа»

Характеристика дисципліни: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів у відповідності до ECTS – 3,5, у тому числі: змістових модулів – 3; самостійна робота; індивідуальна робота.	Шифр та назва напрямку: 1401 «Сфера послуг»	Обов'язкова. Рік підготовки: 1. Семестр: 2.
Кількість годин: усього – 126; за змістовими модулями (ЗМ): ЗМ 1. – 36 год.; ЗМ 2. – 36 год.; ЗМ 3. – 54 год.	Шифр та назва спеціальності: 6.140101 «Готельно-ресторанна справа»	Лекції: кількість годин – 34. Практичні: кількість годин – 17. Самостійна робота: кількість годин – 75.
Кількість тижнів викладання дисципліни: 17. Кількість годин на тиждень: 3.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: залік.

Під час навчання студенти отримують необхідні знання на лекційних та практичних заняттях. Значну увагу приділено самостійній та індивідуальній роботі студентів, що сприяє закріпленню набутих знань і формує навички творчо-пошукової та науково-дослідної роботи.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Дисципліна «Історія туризму» є вихідною і передусє вивченню дисциплін професійного блоку.

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни: до початку вивчення дисципліни студенти повинні мати загальні знання з історії, географії, економіки.

У результаті вивчення дисципліни студент має **знати:**

- ✓ основні віхи географічного пізнання світу;

- ✓ організаційні форми гостинності на різних етапах історичного розвитку людства;
- ✓ історію розвитку транспортних засобів пересування;
- ✓ причини та напрямки мандрівництва у часи античності, середньовіччя та новий час;
- ✓ особливості розвитку туризму в СРСР та радянській Україні;
- ✓ становлення туризму в незалежній Україні;

вміти:

- ✓ збирати та аналізувати інформацію;
- ✓ працювати з фіксованою інформацією, з довідковою літературою, складати тексти доповідей, виступів, статей;
- ✓ аналізувати основні передумови та тенденції туристського засвоєння територій;
- ✓ визначати та аналізувати основні фактори, що сприяли становленню та розвитку туризму;
- ✓ досліджувати зміни у соціальному складі подорожуючих та організаційних формах туризму;
- ✓ з'ясовувати принципові засади організації туризму та визначати їхню ефективність.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «Історія туризму» студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами контролю знань.

Тематичний план дисципліни «Історія туризму» складається з трьох змістових модулів, кожен з яких є відносно самостійним блоком навчальних елементів, які логічно пов'язані змістом.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота студента. Структуру залікового кредиту дисципліни наведено у табл. 2.4 – 2.6.

Таблиця 2.4 – Структура залікового кредиту навчальної дисципліни напряму підготовки 6.030601 – «Менеджмент»

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	індивідуальна робота	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1. Історія туризму				
ЗМ 1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРІЇ ТУРИЗМУ. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ (0,5 кредиту / 18 годин)				
Тема 1. <i>Історія туризму як соціальна наука</i>	2	2	-	-
Тема 2. <i>Мандрівництво та подорожі в стародавньому світі</i>	2	2	-	3

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5
Тема 3. Походи та подорожі в епоху Середньовіччя та Відродження. Великі географічні відкриття	2	2	-	3
Разом годин за ЗМ 1.1.	6	6	-	6
ЗМ 1.2. СТАНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ ЯК МАСОВОГО ЯВИЩА (1 кредит / 36 годин)				
Тема 4. Створення передумов щодо активізації розвитку туризму в епоху Нового часу	2	2	-	8
Тема 5. Розвиток туристської та екскурсійної діяльності на території України (в складі Російської та Австро-Угорської імперій)	2	2	-	8
Тема 6. Формування туристської інфраструктури та основні тенденції розвитку туризму в світі у ХХ столітті	2	2	-	8
Разом годин за ЗМ 1.2.	6	6	-	24
ЗМ 1.3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (1 кредит / 36 годин)				
Тема 7. Становлення туристської справи в СРСР та Україні	2	2	-	8
Тема 8. Розквіт туристсько-екскурсійної діяльності в СРСР	2	2	-	8
Тема 9. Особливості розвитку туристської галузі України в контексті загальносвітових процесів	2	2	-	8
Разом годин за ЗМ 1.2.	6	6	-	24
Всього годин	18	18	-	54

Таблиця 2.5 – Структура залікового кредиту навчальної дисципліни напряму підготовки 6.140103 – «Туризм»

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Індивідуальна робота	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1. Історія туризму				
ЗМ 1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРІЇ ТУРИЗМУ. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ (0,5 кредиту / 18 годин)				
Тема 1. Історія туризму як соціальна наука	2	1	-	-
Тема 2. Мандрівництво та подорожі в стародавньому світі	4	2	-	-
Тема 3. Походи та подорожі в епоху Середньовіччя та Відродження. Великі географічні відкриття	4	2	-	3
Разом годин за ЗМ 1.1.	10	5	-	3
ЗМ 1.2. СТАНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ ЯК МАСОВОГО ЯВИЩА (1 кредит / 36 годин)				
Тема 4. Створення передумов щодо активізації розвитку туризму в епоху Нового часу	4	2	-	6
Тема 5. Розвиток туристської та екскурсійної діяльності на території України (в складі Російської та Австро-Угорської імперій)	4	2	-	6

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5
Тема 6. <i>Формування туристської інфраструктури та основні тенденції розвитку туризму в світі у XX столітті</i>	4	2	-	6
Разом годин за ЗМ 1.2.	12	6	-	18
ЗМ 1.3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (1 кредит / 36 годин)				
Тема 7. <i>Становлення туристської справи в СРСР та Україні</i>	4	2	-	6
Тема 8. <i>Розквіт туристсько-екскурсійної діяльності в СРСР</i>	4	2	-	6
Тема 9. <i>Особливості розвитку туристської галузі України в контексті загальносвітових процесів</i>	4	2	-	6
Разом годин за ЗМ 1.2.	12	6	-	18
Всього годин	34	17	-	39

Таблиця 2.6 – Структура залікового кредиту навчальної дисципліни напряму підготовки 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа»

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	індивідуальна робота	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1. Історія туризму				
ЗМ 1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРІЇ ТУРИЗМУ. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ (1 кредит / 36 годин)				
Тема 1. <i>Історія туризму як соціальна наука</i>	2	1	-	1
Тема 2. <i>Мандрівництво та подорожі в стародавньому світі</i>	4	2	-	10
Тема 3. <i>Походи та подорожі в епоху Середньовіччя та Відродження. Великі географічні відкриття</i>	4	2	-	10
Разом годин за ЗМ 1.1.	10	5	-	21
ЗМ 1.2. СТАНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ ЯК МАСОВОГО ЯВИЩА (1 кредит / 36 годин)				
Тема 4. <i>Створення передумов щодо активізації розвитку туризму в епоху Нового часу</i>	4	2	-	6
Тема 5. <i>Розвиток туристської та екскурсійної діяльності на території України (в складі Російської та Австро-Угорської імперій)</i>	4	2	-	6
Тема 6. <i>Формування туристської інфраструктури та основні тенденції розвитку туризму в світі у XX ст.</i>	4	2	-	6
Разом годин за ЗМ 1.2.	12	6	-	18
ЗМ 1.3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (1,5 кредиту / 54 години)				
Тема 7. <i>Становлення туристської справи в СРСР та Україні</i>	4	2	-	12
Тема 8. <i>Розквіт туристсько-екскурсійної діяльності в СРСР</i>	4	2	-	12

1	2	3	4	5
Тема 9. Особливості розвитку туристської галузі України в контексті загальносвітових процесів	4	2	-	12
Разом годин за ЗМ 1.2.	12	6	-	36
Всього годин	18	18	-	75

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовий модуль 1.1

Теоретичні засади історії туризму. Історичні передумови виникнення та розвитку туризму

Тема 1. Історія туризму як соціальна наука

Предмет історії туризму. Зв'язок історії туризму з іншими науками. Основні методи збирання та аналізу інформації в історії туризму.

Основні підходи до періодизації історії світового туризму. Основні поняття: міграція, мандрівництво, подорож, туризм

Тема 2. Мандрівництво та подорожі в стародавньому світі

Передумови виникнення і розвитку мандрівок. Цілі та особливості міграцій первісних людей.

Стародавній світ з соціально-економічної точки зору. Основні мотиви подорожей людини в ті часи. Перші морські (військові та торговельні) експедиції мешканців Криту, фінікійців, єгиптян та карфагенян, їх цілі та значення для поглиблення культурного обміну. Сутність та значення експедицій цариці Хатшепсут, фараона Нехо II та Ганона Мореплавця.

Видатні полководці стародавнього світу. Сутність та значення військових завойовницьких походів для подальшого розвитку подорожей, поширенню знань та культурного обміну.

Мандрівки на Давньому Сході як складова способу життя. Подорожі жителів цивілізації Хараппі і Мохенджо-Даро. Зародження картографії у стародавньому Китаї. Специфіка організації та здійснення подорожей в стародавніх Китаї та Індії: релігійно-місіонерські подорожі, формування торговельних шляхів, імператорські поїздки тощо. Особливості організації подорожей у країнах Месопотамії. Формування транспортної інфраструктури. Перші об'єкти туристської інфраструктури.

Особливості розвитку подорожей в античний період. Передумови формування окремих напрямів сучасного туризму: подієво-розважального (Олімпійські, Піфійські, Немейські ігри, гладіаторські бої тощо); лікувально-оздоровчого (на прикладі перших курортів Стародавнього Риму); релігійного тощо.

Видатні мандрівники стародавнього світу, їх внесок щодо популяризації подорожей. Перші путівники, довідники, описи тощо. Системний підхід щодо формування туристської транспортної інфраструктури в Стародавньому Римі. Особливості освоєння сучасних українських земель в епоху Давнього світу.

Тема 3. Походи та подорожі в епоху Середньовіччя та Відродження. Великі географічні відкриття.

Основна характеристика культури в епоху Середньовіччя та Відродження. Основні чинники розвитку подорожей в епоху середньовіччя та Відродження.

Видатні мандрівники раннього середньовіччя.

Паломництво як культурний феномен. Місіонерські подорожі. Єрусалим – центр паломництва. Хрестові походи, їх причини, значення та соціокультурні наслідки. Визначні мандрівники Середньовіччя. Арабські мандрівники і паломники.

Удосконалення будівництва доріг та транспортних засобів у середньовічній Європі. Розвиток освітянських подорожей: перші університети. Торговельні подорожі купців.

Характеристика подорожей на території Київської Русі. Подорож княгині Ольги до Візантії. Перші вітчизняні мандрівники-паломники.

Особливості подорожування під час монголо-татарського ярма.

Епоха Великих географічних відкриттів (XV-XVII ст.). Відкриття і колонізація нових земель в Центральній і Південній Америці. Дослідницькі експедиції в Америці, Африці, Азії. Підкорення Сибіру. Морські торговельні та колонізаційно-завойовницькі експедиції. Їх сутність та значення для створення передумов подальшого розвитку туризму

Змістовий модуль 2

Становлення туризму як масового явища

Тема 4. Створення передумов щодо активізації розвитку туризму в епоху Нового часу

Транспортна революція, як фактор підвищення рівня доступності туристських об'єктів. Зміни в мотивації та основні види туризму в епоху Просвітництва.

Продовження дослідницьких експедицій, формування інтересу та мотивації щодо здійснення подорожей.

Перше сходження на Монблан, його наслідки для подальшого розвитку туризму. Зародження туристського гірського руху, як основи соціально орієнтованого самодіяльного туризму.

Зародження туроператорської справи: характеристика поїздки, що була організована Томасом Куком. Перші туристські фірми та організації. Дорожні путівники. Формування міжнародних туристських центрів (Франція, Швейцарія, Італія).

Тема 5 Розвиток туристської та екскурсійної діяльності на території України (в складі Російської та Австро-Угорської імперій)

Подорожі у Козацьку добу: соціальний склад, мотиви та маршрути подорожуючих. Освітнянські, наукові, місіонерські подорожі українців за кордон у XVI–XVII ст.

Роль Петра I у розвитку туризму в Росії. Просвітницький туризм і розвиток системи музеїв в Росії. Катерина II – покровителька мандрівників в Росії.

Заснування та діяльність перших туристських організацій в Російській імперії: Акціонерне товариство «Іматра» для обслуговування російських

мандрівників; «Підприємство для громадських подорожей в усі країни світу» Леопольда Ліпсона в Петербурзі; Товариство аматорів природознавства з представництвами в Петербурзі, Москві, Казані, Єкатеринбурзі, Тифлісі, Харкові.

Діяльність Кримського гірського клубу (його філій) та Кримсько-Кавказького гірського клубу. Діяльність Товариства велосипедистів-туристів (Російського туринг-клубу) та Російського товариства туристів (РТТ). Розвиток спортивного туризму на території Російської імперії. Організація екскурсійної справи у навчальних закладах Російської імперії.

Наукові подорожі російських та українських мандрівників у XVIII–XIX ст. Видатний мандрівник XVIII ст. Василь Григорович Барський.

Історія створення туристської інфраструктури та курортів в Російській імперії в XVIII – на початку XX ст. Формування Криму як туристського регіону.

Організація туристського руху в західноукраїнських землях. Політичні та соціально-економічні чинники розвитку туризму в Австро-Угорській імперії. Заснування краєзнавчо-туристських товариств «Плай» і «Чорногора», спортивного товариства «Сокіл», скаутської організації «Пласт» на західноукраїнських землях.

Тема 6 Формування туристської інфраструктури та основні тенденції розвитку туризму в світі у XX столітті

Формування транспортної інфраструктури: водний, залізничний, автомобільний та повітряний транспорт. Розвиток готельного господарства та ресторанних закладів. Поява та особливості функціонування готельних мереж.

Формування основних туристських центрів у першій половині XX ст. Поява нових туристських напрямів у післявоєнний період, вивчення досвіду розвитку туристської галузі таких країн (Іспанії, Греції, Португалії тощо). Загальні тенденції розвитку туризму у другій половині XX ст. науковий підхід до вивчення проблем розвитку туризму.

Міжнародні туристські організації, їх функції та особливості діяльності. Створення ВТО, принципи діяльності організації, основні документи та напрями роботи.

Змістовий модуль 3

Особливості розвитку вітчизняного туризму на сучасному етапі

Тема 7 Становлення туристської справи в СРСР та Україні

Науково-дослідницькі українські та російські експедиції у першій половині XX століття. Характеристика галузі туризму та екскурсій в 20-ті роки XX ст.

Перші туристсько-екскурсійні організації (ТПТ, Радтур, ТПТЕ). Особливості функціонування сфери туризму та екскурсій в Україні в 30-ті рр. XX ст. Розвиток туризму в передвоєнні роки. Створення ЦТЕУ. Сутність та значення туристсько-екскурсійної діяльності в період Великої Вітчизняної війни. Відновлення туристсько-екскурсійної діяльності в післявоєнний період. Удосконалення системи організації туризму в 50-х – на початку 60-х років XX ст. Створення БММТ «Супутник».

Тема 8 Розквіт туристсько-екскурсійної діяльності в СРСР

Формування структури управління сферою туризму у 50-60-ті роки ХХ століття. Соціальна орієнтованість туризму в СРСР. Розвиток самодіяльного спортивного туризму. Профспілковий туризм. Іноземний туризм. Молодіжний туризм. Армійський туризм. Шкільний туризм. Система організованого відпочинку. Система підготовки професійних кадрів туризму. Негативні процеси в туризмі кінця 80-х – початку 90-х років ХХ ст.

Тема 9 Особливості розвитку туристської галузі України в контексті загальносвітових процесів

Основні загальносвітові тенденції розвитку туризму наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Аналіз розвитку туризму по макрорегіонах ВТО.

Деструктуризація системи соціального туризму. Перехідний період до створення національної туристської індустрії. Аналіз нормативно-правової бази туризму в Україні. Формування туристського ринку на основі нових законів. Основні завдання, пріоритетні напрями розвитку українського туризму. Розбудова інфраструктури українського туризму, підготовка кадрів.

Аналіз стану туристської галузі України. Характеристика готельного господарства України. Особливості розвитку санаторно-курортної сфери. Перспективи розвитку туризму в Україні.

4. Плани лекцій

Змістовий модуль 1.1

Теоретичні засади історії туризму. Історичні передумови виникнення та розвитку туризму

Предмет історії туризму. Зв'язок історії туризму з іншими науками.

Передумови виникнення і розвитку мандрівок. Перші морські (військові та торгівельні) експедиції мешканців Криту, фінікійців, єгиптян та карфагенян, їх цілі та значення для поглиблення культурного обміну. Сутність та значення експедицій цариці Хатшепсут, фараона Нехо II та Ганона Мореплавця.

Мандрівки на Давньому Сході як складова способу життя. Зародження картографії у стародавньому Китаї. Специфіка організації та здійснення подорожей в стародавніх Китаї та Індії: релігійно-місіонерські подорожі, формування торгівельних шляхів, імператорські поїздки тощо.

Формування транспортної інфраструктури. Перші об'єкти туристської інфраструктури.

Передумови формування окремих напрямів сучасного туризму в античний період: подієво-розважального (Олімпійські, Піфійські, Немейські ігри, гладіаторські бої тощо); лікувально-оздоровчого (на прикладі перших курортів Стародавнього Риму); релігійного тощо.

Основна характеристика культури в епоху Середньовіччя та Відродження. Основні чинники розвитку подорожей в епоху середньовіччя та Відродження. Видатні мандрівники раннього середньовіччя.

Паломництво як культурний феномен. Хрестові походи, їх причини, значення та соціокультурні наслідки. Визначні мандрівники Середньовіччя. Арабські мандрівники і паломники.

Особливості освоєння сучасних українських земель в епоху Давнього світу. Характеристика подорожей на території Київської Русі. Подорож княгині Ольги до Візантії. Перші вітчизняні мандрівники-паломники.

Епоха Великих географічних відкриттів (XV-XVII ст.). Відкриття і колонізація нових земель в Центральній і Південній Америці. Дослідницькі експедиції в Америці, Африці, Азії. Підкорення Сибіру. Морські торговельні та колонізаційно-завойовницькі експедиції. Їх сутність та значення для створення передумов подальшого розвитку туризму

Змістовий модуль 1.2

Становлення туризму як масового явища

Подорожі у Козацьку добу: соціальний склад, мотиви та маршрути подорожуючих. Освітнянські, наукові, місіонерські подорожі українців за кордон у XVI–XVII ст. Наукові подорожі російських та українських мандрівників у XVIII–XIX ст. Видатний мандрівник XVIII ст. Василь Григорович Барський.

Транспортна революція, як фактор підвищення рівня доступності туристських об'єктів. Зміни в мотивації та основні види туризму в епоху Просвітництва.

Продовження дослідницьких експедицій, формування інтересу та мотивації щодо здійснення подорожей.

Перше сходження на Монблан, його наслідки для подальшого розвитку туризму. Зародження туристського гірського руху, як основи соціально орієнтованого самодіяльного туризму.

Зародження туроператорської справи: характеристика діяльності Томаса Кука. Перші туристські фірми та організації. Дорожні путівники. Формування міжнародних туристських центрів (Франція, Швейцарія, Італія).

Заснування та діяльність перших туристських організацій в Російській імперії: Акціонерне товариство «Іматра» для обслуговування російських мандрівників; «Підприємство для громадських подорожей в усі країни світу» Леопольда Ліпсона в Петербурзі; Товариство аматорів природознавства з представництвами в Петербурзі, Москві, Казані, Єкатеринбурзі, Тифлісі, Харкові.

Діяльність Кримського гірського клубу (його філій) та Кримсько-Кавказького гірського клубу. Особливості створення і основні напрями діяльності Товариства велосипедистів-туристів (Російського туринг-клубу) та Російського товариства туристів (РТТ). Розвиток спортивного туризму на території Російської імперії. Організація екскурсійної справи у навчальних закладах Російської імперії.

Історія створення туристської інфраструктури та курортів в Україні в XVIII – на початку XX ст. Формування Криму як туристського регіону.

Організація туристського руху в західноукраїнських землях. Політичні та соціально-економічні чинники розвитку туризму в Австро-Угорській імперії.

Заснування краєзнавчо-туристських товариств «Плай» і «Чорногора», спортивного товариства «Сокіл», скаутської організації «Пласт» на західноукраїнських землях.

Формування транспортної інфраструктури: водний, залізничний, автомобільний та повітряний транспорт. Розвиток готельного господарства та ресторанних закладів. Поява та особливості функціонування готельних мереж. Формування основних туристських центрів у першій половині ХХ ст. Поява нових туристських напрямів у післявоєнний період, вивчення досвіду розвитку туристської галузі таких країн (Іспанії, Греції, Португалії тощо). Загальні тенденції розвитку туризму у другій половині ХХ ст. науковий підхід до вивчення проблем розвитку туризму.

Міжнародні туристські організації, їх функції та особливості діяльності. Створення ВТО, принципи діяльності організації, основні документи та напрями роботи.

Змістовий модуль 1.3

Особливості розвитку вітчизняного туризму на сучасному етапі

Науково-дослідницькі українські та російські експедиції у першій половині ХХ століття. Характеристика галузі туризму та екскурсій в 20-ті роки ХХ ст.

Перші туристсько-екскурсійні організації (ТПТ, Радтур, ТПТЕ). Особливості функціонування сфери туризму та екскурсій в Україні в 30-ті рр. ХХ ст. Розвиток туризму в передвоєнні роки. Створення ЦТЕУ. Сутність та значення туристсько-екскурсійної діяльності в період Великої Вітчизняної війни. Відновлення туристсько-екскурсійної діяльності в післявоєнний період. Удосконалення системи організації туризму в 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. Створення БММТ «Супутник».

Формування структури управління сферою туризму у 50-60-ті роки ХХ століття. Соціальна орієнтованість туризму в СРСР. Розвиток самодіяльного спортивного туризму. Профспілковий туризм. Іноземний туризм. Молодіжний туризм. Армійський туризм. Шкільний туризм. Система організованого відпочинку. Система підготовки професійних кадрів туризму. Негативні процеси в туризмі кінця 80-х – початку 90-х років ХХ ст.

Основні загальносвітові тенденції розвитку туризму наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Аналіз розвитку туризму по макрорегіонах ВТО.

Деструктуризація системи соціального туризму. Перехідний період до створення національної туристської індустрії. Аналіз нормативно-правової бази туризму в Україні. Формування туристського ринку на основі нових законів. Основні завдання, пріоритетні напрями розвитку українського туризму. Розбудова інфраструктури українського туризму, підготовка кадрів.

Аналіз стану туристської галузі України. Характеристика готельного господарства України. Особливості розвитку санаторно-курортної сфери. Перспективи розвитку туризму в Україні.

5. Плани семінарських (практичних) занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, яка спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих під час лекцій і в процесі самостійного вивчення матеріалу.

Під час проведення семінарського заняття навколо заздалегідь сформульованих тем, на які студенти готують тези виступів, створюється дискусія в ході якої розв'язуються проблемні питання.

Практичне заняття – форма навчального процесу, яка спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів завдань, а саме аналізу соціально-економічних, політичних, культурних та інших процесів та явищ, що впливали та визначали розвиток туризму.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах вирішують запропоновані завдання різного рівня складності. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу та успішності вирішення завдання викладачем проводиться перевірка роботи, що виконали студенти, виставляється оцінка та підбиваються підсумки. План проведення практичних занять наведено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – План проведення практичних (семінарських) занять

Перелік питань для практичного заняття	Кількість годин	Література
1	2	3
ЗМ 1.1 Теоретичні засади історії туризму. Історичні передумови виникнення та розвитку туризму		
<i>Мета:</i> визначення основних тенденцій розвитку туризму у стародавній час та середньовіччя		
1. Визначити видатних особистостей стародавнього часу, середньовіччя та епохи великих географічних відкриттів та систематизувати їх залежно від ролі та впливу на розвиток туризму, зазначивши історичну епоху: ✓ видатні мандрівники та вчені, які сприяли поширенню знань та інтересу до подорожей за рахунок написання наукових праць історичного, географічного та іншого характеру; ✓ видатні мандрівники-першовідкривачі та організатори і керівники дослідницько-колонізаційних експедицій; видатні полководці, що сприяли поширенню культурних зв'язків, розвитку торгівлі тощо.	6	Основна: [1,2,3]. Додаткова: [8,11,15].

1	2	3
ЗМ 1.2 Становлення туризму як масового явища		
<i>Мета:</i> вивчення особливостей становлення туризму як масового явища		
1. Провести порівняльний аналіз двох ключових подій в історії туризму: <ul style="list-style-type: none"> ✓ перше сходження на гору Монблан; ✓ організація Томасом Куком першої комерційної поїздки потягом. З'ясувати: <ul style="list-style-type: none"> ✓ фактори, що сприяли здійсненню цих подій; ✓ особливості організацій; ✓ основний вплив, що спричинили ці події на подальший розвиток туризму. 	6	Основна: [1,2,12,20]. Додаткова: [2,3,4,5,14]
ЗМ 1.3 Особливості розвитку вітчизняного туризму на сучасному етапі		
<i>Мета:</i> вивчення особливостей розвитку вітчизняного туризму.		
1. Визначити основні функції, спектр послуг та напрями туризму (внутрішній, виїзний, в'їзний) для наступних організацій, що діяли у другій половині ХХ ст. в СРСР: ВЦРПС, БММТ «Супутник», ВАТ «Інтурист», а також організацій, що опікувалися питаннями розвитку дитячого та армійського туризму.	6	Основна: [1,4,5,6,18]. Додаткова: [6,7,9,10].

6. Самостійна робота студентів

Для якнайповнішого засвоєння матеріалу курсу «Історія туризму» окрім аудиторних занять (лекційних, практичних (семінарських)) значну увагу приділено самостійній роботі студентів. Зокрема, до форм самостійної роботи віднесено:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Підготовка до практичних (семінарських) занять.
3. Підготовка до поточного та підсумкового контролю.
4. Самостійне опрацювання питань (перелік наводиться нижче).

Питання для самостійного опрацювання

ЗМ 1.1 Теоретичні засади історії туризму. Історичні передумови виникнення та розвитку туризму

1. Визначити окремі напрями сучасного туризму, що сформувалися у стародавній час та середньовіччя. Навести приклади.

2. Визначити основні об'єкти інфраструктури подорожей, що сформувалися у стародавній час, за регіонами: Північна Африка, Близький Схід, Південна Європа, Китай.

Література: основна: [1,2,3]; додаткова: [8,11,15].

ЗМ 1.2 Становлення туризму як масового явища

1. З'ясувати основні передумови та визначити конкретні історичні події, що сприяли популяризації подорожей і Новий час, навести приклади.

2. Визначити найбільш видатних російських (в тому числі українського походження) мандрівників, дослідників, які зробили значний внесок у розвиток вітчизняного туризму.

3. Проаналізувати основні тенденції розвитку туризму на територіях, що входять в склад сучасної України в період з XVII до початку XX ст.

4. Визначити основні особливості формування туристської і транспортної інфраструктури з середини XIX до кінця XX ст.

5. Визначити основні тенденції розвитку міжнародного туризму окремо у першій та другій половинах XX ст.

З'ясувати, яким чином змінилася географія туристських подорожей.

Література: основна [1,2,12,19,20]; додаткова: [2,3,4,5,13,14,16]

ЗМ 1.3 Особливості розвитку вітчизняного туризму на сучасному етапі

1. Визначити найбільш видатних радянських (в тому числі українського походження) мандрівників, дослідників, спортсменів, які зробили значний внесок у розвиток вітчизняного туризму.

2. Скласти порівняльний аналіз діяльності туристських організацій СРСР (ОПТ, Радтур, ОПТЕ, ТЕУ) до початку Другої світової війни за наступними показниками:

- ✓ передумови та особливості створення;
- ✓ основний напрям діяльності;
- ✓ керівництво та повноваження організації;
- ✓ причини та особливості ліквідації (реорганізації).

3. З'ясувати особливості становлення туризму в Україні, починаючи із часу розпаду СРСР.

Література: основна [1,4,5,6,8,18,19]; додаткова: [6,7,9,10].

7. Індивідуальна робота

Індивідуальна навчальна робота покликана сформувати практичні навички роботи студентів зі спеціальною літературою, орієнтувати їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань та поглиблене вивчення теоретичних і практичних проблем дисципліни «Історія туризму» з метою підвищення якості професійної підготовки.

До форми індивідуальної навчальної роботи віднесено написання реферату з дисципліни «Історія туризму». Реферат передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з курсу, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами, вміння презентувати результати роботи. Реферат виконується самостійно. На початку семестру кожен студент отримує тему реферату, що відповідає проблематиці практичних занять та лекційного курсу. Студент має право самостійно обрати тему реферату заздалегідь узгодивши її з викладачем. Під час проведення практичних занять студент

повинен презентувати результати своєї роботи у режимі PowerPoint з використанням мультимедійного обладнання. Оцінка за реферат враховується при виставленні загальної оцінки з дисципліни.

Під час написання реферату студент повинен опрацювати не менше п'яти джерел з відповідними посиланнями на них у тексті роботи. Текст роботи має містити реферативне викладення матеріалу з приводу визначеної теми. Реферат складається з титульної сторінки; змісту; вступу; основної частини; висновків; списку використаної літератури; додатків (за необхідності). Вступ має розкрити актуальність обраної теми, її проблематику та мету завдання. Основна частина має містити реферативне викладення матеріалу теми. У висновку потрібно викласти міркування стосовно досягнення мети роботи. У друкованому варіанті обсяг роботи повинен становити 7 – 10 стор. Орієнтовна кількість сторінок у структурі реферату становить: вступ – 1 стор.; основна частина 5 – 8 стор.; висновки – 1 стор.; список використаної літератури – 1 стор.

Тематика рефератів з курсу «Історія туризму» з розподілом по темам змістових модулів

1. Великі полководці стародавності. Значення завойовницьких походів
2. Подорожі в стародавньому епосі
3. Розвиток туристської інфраструктури в стародавності
4. Подорожі в епоху раннього Середньовіччя
5. Паломництво як основний вид подорожей у Середньовіччя
6. Арабські мандрівники Середньовіччя
7. Подорожі в період монголо-татарського ярма
8. Відкриття й освоєння Америки
9. Культурна спадщина доколумбової Америки
10. Розвиток туризму в Україні та Росії в XVI – XVIII ст
11. Розвиток гірського руху в Європі
12. Особливості розвитку готельної справи у м. Києві у XIX столітті.
13. Готельна справа у Харкові наприкінці XIX століття: основні тенденції розвитку.
14. Діяльність Кримсько-Кавказького гірського клубу.
15. Просвітницько-краєзнавча діяльність Івана Франка.
16. Василь Григорович-Барський – видатний український мандрівник
17. Краєзнавство як основа туристської діяльності в Західній Україні наприкінці XIX – початку XX ст.
18. Формування транспортної інфраструктури наприкінці XIX – XX ст.
19. Формування основних туристських центрів у першій половині XX ст.
20. Характеристика основних туристських напрямів у другій половині XX ст.
21. Міжнародні туристські організації
22. Перші туристсько-екскурсійні організації СРСР (ТПТ, Радтур, ТПТЕ)
23. Розвиток туризму в СРСР в передвоєнні роки. Створення ЦТЕУ
24. Удосконалення системи організації туризму в 50-х – на початку 60-х років XX ст. в СРСР. Створення БММТ «Супутник»

25. Іноземний туризм в СРСР у другій половині XX ст.
26. Соціальний туризм в СРС у 70-80-х роках XX ст.
27. Формування структури управління сферою туризму СРСР наприкінці 60-х рр. XX ст.
28. Розвиток нормативно-правової бази туризму в Україні
29. Аналіз стану туристської галузі України
30. Характеристика готельного господарства України

8. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Що Вам відомо про перші морські експедиції давніх єгиптян та фінікійців?
2. Який внесок у розвиток сфери подорожей зробили стародавні полководці?
3. Назвіть найбільш відомих мандрівників стародавнього світу. Чим характеризувалися їхні подорожі?
4. Яким чином відбувалося становлення туристської інфраструктури в стародавньому світі?
5. Визначте основні види подорожей в епоху античності.
6. Назвіть особливості розвитку сфери туризму і подорожей характерні для Стародавнього Сходу.
7. Який внесок у розвиток подорожей зробили жителі Північної Європи в епоху раннього Середньовіччя?
8. Яким чином у Середні віки відбувався розвиток паломництва?
9. Визначте, чим характеризувалися подорожі в Європі в епоху Середньовіччя?
10. Що Вам відомо про арабських мандрівників Середньовіччя?
11. Назвіть основні аспекти розвитку сфери туризму та подорожей на території Київської Русі.
12. Які відмінні риси характерні для подорожей у часи монголо-татарського ярма?
13. Назвіть основні передумови початку епохи Великих географічних відкриттів.
14. Яке значення мали португальські дослідницькі експедиції?
15. Розкажіть про освоєння Америки іспанськими конкістадорами.
16. Перелічіть основні напрямки торгово-дослідницьких і колонізаційних експедицій голландців, англійців і французів.
17. Перелічіть найбільш відомих російських землепрохідців. Розкажіть про освоєння ними Сибіру.
18. Назвіть основні особливості розвитку туризму в Росії в XVI – XVIII ст.
19. Розкрийте сутність поняття «транспортна революція»?
20. Яку роль у становленні і розвитку туроператорської справи зіграв Томас Кук?
21. Визначте, чим характеризувався процес розвитку гірського руху в Європі в XIX – XX ст.

22. Охарактеризуйте діяльність перших туристсько-екскурсійних організацій у Росії.
23. Чим характеризувалася туристсько-екскурсійна діяльність на Західній Україні в XIX – XX ст.?
24. У чому полягає сутність російських дослідницьких експедицій XVIII – XIX ст.? Розкажіть про Російсько-Американську Компанію.
25. Назвіть найбільш відомих мандрівників-дослідників Африки та Австралії.
26. Що Вам відомо про арктичні і антарктичні експедиції XIX – XX ст.?
27. Розкрийте сутність поняття «транспортна інфраструктура туризму».
28. Дайте коротку характеристику основним видам транспорту в туризмі.
29. Яким чином відбувалося становлення залізничного транспорту в XIX – XX ст.?
30. Коротко охарактеризуйте історію автомобілебудування. Яке значення автотранспорт мав для розвитку туризму?
31. Яким чином відбувався розвиток круїзного напрямку в туризмі?
32. Дайте характеристику еволюції повітряних транспортних засобів.
33. Яким чином відбувалося становлення авіаційного транспорту? Назвіть видатних вітчизняних авіабудівників.
34. Яким чином відбувався розвиток міжнародного туризму в країнах Північної Америки наприкінці XIX – початку XX ст.?
35. Охарактеризуйте найбільш популярні європейські туристські центри початку XX ст.
36. Визначте основні тенденції, характерні для туризму у другій половині XX ст.
37. Які чинники вплинули на стрімкий розвиток туризму у другій половині XX ст.?
38. Дайте характеристику особливостям розвитку міжнародного туризму в країнах соціалістичного табору в 1960 – 1970 рр.
39. Назвіть головні туристські центри другої половини XX ст.
40. Розкажіть про історію створення ВТО.
41. Які географічні об'єкти знаходилися під особливою увагою перших радянських науково-дослідних експедицій?
42. Яким чином відбувалося становлення туристсько-екскурсійної діяльності в СРСР в 20-ті роки XX ст.?
43. Визначте основні особливості діяльності перших радянських туристських організацій (ТПТ, Радтур, ТПТЕ).
44. За яких обставин відбувалося створення ЦТЕУ? У чому полягала діяльність цієї організації?
45. Визначте особливості функціонування сфери туризму й екскурсій в Україні в 1920 – 1930 рр.
46. Як відбувалося відновлення туристської інфраструктури в післявоєнні роки?
47. Яким чином відбувалося формування структури управління сфери туризму в СРСР в 1960-ті роки?

48. У чому полягала діяльність ЦРТЕ?
49. Визначте, в чому суть планового та самодіяльного туризму.
50. Чим характеризувався іноземний туризм в 1960 – 1980 рр.?
51. Як організовувався молодіжний туризм в СРСР?
52. Що включала система організованого відпочинку в СРСР?
53. Яким чином здійснювалася підготовка професійних кадрів в сфері туризму в СРСР?
54. Охарактеризуйте сутність негативних процесів, що виявилися у сфері туризму СРСР в другій половині 80-х років минулого століття.
55. Дайте характеристику нормативно-законодавчій базі туризму в Україні.
56. Визначте основні тенденції розвитку ринку туристських послуг в Україні.
57. Які основні тенденції розвитку вітчизняного ринку готельних послуг?
58. Визначте основні проблеми розвитку готельного господарства України.
59. Яким чином формувалася система управління санаторно-курортним комплексом України?
60. Дайте характеристику «Укрпрофтуру». Визначте основні напрями його діяльності в галузі санаторно-курортного лікування.

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль знань студентів тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

- ✓ індивідуальних консультацій (запитання – відповідь щодо проблемних теоретичних питань, що вивчає дисципліна);
- ✓ групових консультацій (розгляд типових прикладів розв'язання тих чи інших завдань, пояснення питань, що викликають нерозуміння студентів).

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

- ✓ індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань з приводу яких виникли запитання у студентів);
- ✓ групових консультацій (пояснення специфіки виконання практичних завдань, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

- ✓ індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;
- ✓ підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;
- ✓ підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

10. Методики активізації процесу навчання

При викладанні дисципліни «Планування та організація туристських маршрутів» для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції та міні-лекції та на практичних заняттях - робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод та презентації роботи.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції за вказаними вище темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, пробуджує у студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома – трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, що спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися у групи по 5 – 6 чоловік та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

На практичних (лабораторних) заняттях використовується:

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, для демонстрації нових товарів і послуг. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Розподіл форм та методів активізації навчального процесу за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Лекції	Практичне застосування навчальних технологій
Лекція Історичні передумови виникнення та розвитку туризму	Лекція з використанням мультимедійного обладнання.
Лекція Становлення туризму як масового явища	Проблемна лекція.
Лекція Особливості розвитку вітчизняного туризму на сучасному етапі	Лекція з використанням мультимедійного обладнання.

11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять. Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись в наступних формах:

1. Оцінювання роботи студентів в процесі практичних занять.
2. Оцінювання самостійної роботи (домашніх завдань) студента
3. Оцінювання проміжного контролю.
4. Оцінювання підсумкового контролю (залік).

Розподіл балів за форми робіт наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Розподіл балів за видами робіт з модулю «Історія туризму»

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
<i>ЗМ 1.1. Поточний контроль</i>	20
в тому числі:	
✓ індивідуальна та самостійна робота студента	10
✓ тестовий контроль	10
<i>ЗМ 1.2. Поточний контроль</i>	20
в тому числі:	
✓ індивідуальна та самостійна робота студента	10
✓ тестовий контроль	10
<i>ЗМ 1.3. Поточний контроль</i>	20
в тому числі:	
✓ індивідуальна та самостійна робота студента	10
✓ тестовий контроль	10
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1	
<i>Залік (тестовий контроль)</i>	40
Всього за модулем 1	100

Набрані бали з дисципліни «Історія туризму» за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Шкала перерахунку оцінок результатів проміжного тестування зі змістових модулів

Оцінка за національною шкалою	Визначення назви за шкалою ECTS	ECTS оцінка	Кількість набраних балів
1	2	3	4
ВІДМІННО	Відмінно – відмінне виконання лише з незначними помилками	A	91 – 100
ДОБРЕ	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	B	81 – 90
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	C	71 – 80
ЗАДОВІЛЬНО	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	61 – 70
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	E	51 – 60

1	2	3	4
НЕЗАДОВІЛЬНО	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перездати тест	FX	26 – 50
	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням змістового модуля	F	0 – 25

12. Список рекомендованої літератури

1. Абрамов В. В. Історія туризму : підруч. / В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 294 с.
2. Воронкова Л. П. История туризма и гостеприимства : Уч. пособие / Л. П. Воронкова – М. : ФАИР-Пресс, 2004. – 304 с.
3. Грицкевич В. П. История туризма в древности / В.П. Грицкевич. – М.-Спб. : Герда, 2005. – 326 с.
4. Дворниченко В. В. Развитие туризма в СССР (1917 – 1983) / В. В. Дворниченко. – М. : Турист, 1985. – 86 с.
5. Долженко Г. П. История туризма в дореволюционной России и СССР / Г. П. Долженко. – Ростов н/Д. : Изд-во РГУ, 1988. – 192 с.
6. Дьякова Р. А. История экскурсионного дела в СССР : Учебное пособие / Р. А. Дьякова. – М. : ЦРИБ «Турист», 1981. – 72 с.
7. Єрмаченко В. Є. Історія туризму. Конспект лекцій для студентів напряму підготовки 0504 «Туризм» / В. С. Єрмаченко, Ю. Ю. Іващенко, Ю. М. Котельникова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 96 с.
8. Квартальнов В. А. Туризм социальный: история и современность : Учеб. пособие / В. А. Квартальнов, В. К. Федорченко. – К. : Вища школа, 1989. – 342 с.: ил.
9. Крючков А. А. История международного и отечественного туризма / А. А. Крючков. – М. : НОУ ЛУЧ, 1999. – 102 с.
10. Макаренко С. Н. История туризма : Учебное пособие / С. Н. Макаренко, А. Э. Саак – Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2003. – 94 с.
11. Остапчук В.В. Історія туризму : Навч. посіб./ В.В. Остапчук, П.Ф. Коваль, Г.П. Андрєєва. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. Гоголя, 2008.– 143 с.
12. Соколова М. В. История туризма : Уч. пособие / М. В. Соколова. – М. : Мастерство, 2002. – 352 с.
13. Устименко Л. М. Історія туризму : Навчальний посібник / Л. М. Устименко, І. Ю. Афанасьєв – К. : Альтерпрес, 2008. – 354 с.
18. Усыкин Г. С. Очерки истории российского туризма / Г. С. Усыкин. – СПб. : Издательский дом Герда, 2000. – 224 с.
19. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні : Навч. посібник / В. К. Федорченко В. К., Т. А. Дьорова. – К. : Вища школа, 2002. – 195с.
20. Шаповал Г. Ф. История туризма / Г. Ф. Шаповал. – Минск : ИП «Экоперспектива». – 1999. – 312 с.

Навчальне видання

ТОНКОШКУР Максим Васильович

АБРАМОВ Валерій Володимирович

Програма навчальної дисципліни та
робоча програма навчальної дисципліни **«Історія туризму»**
(для студентів 1-2 курсу денної форми навчання напрямів підготовки
6.030601 – «Менеджмент», 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа»,
6.140103 (6.020107) – «Туризм»)

Відповідальний за випуск *І. М. Писаревський*

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Н. Ю. Гаврилiна*

План 2012, поз. 321 Р

Підп. до друку 26.03.2013 р.
Друк на ризографі
Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 1,5
Зам. № 9043

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.05.2011 р.